

Viggo Hørups grundlovstale

Taler

Viggo Hørup
Redaktør af Politiken

Dato

5. juni 1899

Sted

Sorø

Omstændigheder

Talen blev holdt ved grundlovsfesten i Sorø.

Det første Ord, der skal siges i Dag, er Navnet paa den Konge, der underskrev Grundloven og holdt den – og holdt den! Der er en særlig Grund til at nævne Frederik den 7de i Dag, fordi de gamle Krøniker fra hans Husliv nu igen løber Landet rundt. Det er Historier for Kongens Staldknægte og kammerterner, for dem, der holdt hans Stigbøjle og redte hans Seng og bagefter løb i Byen med Sladder. Men for os er de ikke. For os er Kongernes Familieliv netop saa ligegyldigt, som det er os uvedkommende og som det er fuldkommen værdiløst i Sammenligning med den Gærning, Grundloven har betroet Kongerne. De Ministre, Kongen udnævner, det er en Sag, der vedkommer os, den Sag taler vi med Ministrene om. Men at Kongen frit vælger den Kvinde, der passer ham, det er Majestætens egen sag. Hvilke Fabler og Luner, der kan have været i Kongens Privatliv, rører os kun lidt, i hans Kongefærd var der hverken Fabler eller Luner, men Troskab mod Forfatningen og Pligtfølelse i det Kald, der efter Forfatningen er Kongens. Derfor staar hans Billede med Rette paa alle Torve i Danmark, derfor hylder vi ham i Dag ikke blot som den Konge, der underskrev Grundloven, men som vor første konstitutionelle Konge, der rettelig førte Grundloven ud i Livet og derfor var det sande Ord, der blev sagt, da vi afslørede hans Rytterstatue foran Kristiansborg Slot: «Han skal ride ind i de kommende Tider til Eksempel for Efterfølgerne, til Dom baade over Kongerne og Folket.» Lad Danmark aldrig fra ringere Konger end Frederik den 7de, saa forlanger vi dem ikke bedre. Vort første Leve er et Leve for Frederik den 7des Minde.

Vi er samlede til Fest, men der er mange Slags Fester. Der er Glædesfester, hvor alt er muntert og lyst, og Sørgefester, hvor Bedrøvelsen har Overhaand, og Fester, hvor man moder med blandede Følelser, fordi der i dem er noget af hvert. Denne Fest er af den sidste Slags. Ingen kan dog se sig om efter den 5. Juni 1849, uden at se som en lang og ensformig Vej, der standseligt fører nedad og

tilbage – nedad og tilbage. Der var nok af Svig og nok af Vold, men vi Vælgere bør tillige sige hverandre, at hvis Grundlovens Frisind havde siddet med stærkere Rødder i det menige Folks Bryst, vilde det have staaet anderledes til, end det gør. Grundlovsforandringen i 66 var et Brud paa Tro og Love og paa klare, udtrykkelige Forudsætninger. Det var en fædrelandsløs Gærning at misbruge Landets Afmagt efter Krigen til at beskære Folkets Frihed, og en Gærning, der klædte de Mænd ilde, der havde glæder sig til Krigen og med beraad Hu ført os ud i den Elendighed. Men naar det er sagt, husker vi tillige, at der var et Flertal af Vælgere, som ikke havde bedre Forstand eller bedre Vilje, end at de sagde Ja dertil og lagde den ny Forfatning med hele Lovlighedens Tyngde paa vore Skuldre. Det første Provisorium af 1877 brød endnu ikke overtvært med ethvert Begreb om Bevillingsret, der var endnu kun Penge deri, som begge Ting havde stemt for. Men det lagde den Form til Rette, hvorunder man udtrykkeligt bebudede at ville gaa videre. Vor Modstand varede fra April til November, saa var det forbi, og vi havde vort første Forlig. Nu har vi det andet. Saa sikkert lovede vi hverandre i 1885, at dette skulde aldrig blive lovligt. Men nu er det lovligt, vi lever ikke under Grundloven, men under Forliget af 1894, og Forliget det er Provisoriet.

De kan ikke være i Tvivl derom, naar de tænker paa vort Ministerium og tænker paa, at det begyndte med en Erklæring om, at det vilde have fri Hænder og ikke vilde binde sig til Grundloven. De, der troede, at det var Mundsvejr, tog fejl, Ministeriet har sit Provisorium, som enhver kan tage og føle paa, sin halve Million til Brisantgranater og sligt. Der er dem, der siger, at dette er ikke som de Estrupske Provisorier, det skal være af en anden og bedre Slags, men det er fuldkommen Usandhed. Provisoriet er kun én Ting, den ene Ting, at der tages Penge, som hverken er bevilgede eller bliver bevilgede. Om de tages paa en provisorisk Lov eller ved en kongelig Resolution eller som Hr. Hørring ved ganske stille at tælle dem ud af Kassen, er en underordnet Sag, men skulde noget være værst, saa er det den sidste Manér, der gør Sagen til en ganske jævn og dagligdags Forretning.

Men hvem er det, der undskylder og glatter og sukrer det Hørringske Provisorium? Det er de Mænd, som jeg kalder Overløbere, og som høfligere Folk kalder moderate Venstremænd. Hvad godt der kan siges om dem, kender jeg ikke. Jeg véd af godt kun det ene, at vi endelig er af med dem, at de er ude af Venstre, og lad dem saa blive der. Højre vil det anderledes. Højre fortæller, at der er ingen Forskel og at det er urimeligt med to Partier, Overløberne bør ind i

Venstre. Det vilde være noget for Højre! Véd De, hvordan man fanger Elefanter? Man har nogle tamme og veldresserede Eksemplarer, som man driver ind i den Flok, der skal fanges. De tamme sætter Snablen til Vejrs og skryder om, at de kender en meget god Vej. Saa gaar de i Spidsen og fører an paa den meget gode Vej, og fører hele Flokken i Fælden. De moderate Venstremænd er Højres Jagtelefanter; naar de er ude, gælder det for Venstremænd at slutte Kreds og rykke sammen, saa at de ikke kommer ind i Flokken.

Dette er en Fest, som vi fejrer med blandede Følelser. Vi ser tilbage over spildte Aar og spildte Kræfter, over Mænd der Aargang efter Aargang er slidt op og forødte, skønt de kunde være brugt til noget bedre. Det Vand, der er løbet i Stranden, vender ikke tilbage, og De skal ikke tro, at naar vi nu faar et Venstreministerium, det saa er det samme, som om vi havde faaet det i rette Tid. Men ser vi saa paa Festens lyse Side, ser vi først den beundringsværdige Sejghed i vort Folk, der rejser sig efter alle Nederlag og altid begynder forfra igen, og som nu har sat et Venstre flertal ind i Folketinget, som vi bør støtte med skyldig Tillid uden at spørge, om det er det bedste Parti i Verden. Det er saa godt, som vi her i Landet kan have et Venstre under de Forhold og Tilstande, vi lever i, og efter de Kaar, Frisindet har fristet i vor Levetid. Der er dem, der kunde ønske en større Utaalmodighed i vort Folketing, en beskere Smag af, at det er et Folketing og et Ministerium, der ikke har Grundlov fælles. Men lad os først feje for vor egen Dør. Naar der er den rette Utaalmodighed i Folket, faar vi ogsaa et stærkere og mere paagaende Folketing; et uforsonligt Vælgerkorps skaber af sig selv et uforsonligt Folketing; naar vi Vælgere er stærkt gennemtrængte af Utaaleligheden i det nuværende Regimente, vil vi høre den samme Stemning i Folketinget, i hvert Ord, der veksles med Ministeriet, i alle Forhandlinger og overfor ethvert Forslag og Tilbud, der fra Ministeriet kommer til Folketinget.

Der er ogsaa nogen Trøst i at se paa vore Sejrherrer, de mægtige Mænd, der saa haardt sætter deres Fod paa vor og Forfatningens Nakke. I 30 Aar har Højre kæmpet mod Selvstyret og i disse 30 Aar har det kæmpet sig ned fra et Flertal til 16 Mand i Folketinget, der hører til 16 forskellige Partier, hvis jeg har talt rigtigt. Skulde det lykkes dem at faa Livet af Selvstyret, naa de dog ganske vist ikke at begrave det, thi til den Tid er der ikke en eneste Højremand tilbage, der har Kræfter til at løfte en Spade. Det gaar maaske an at tænke paa Selvstyret igen, maaske ogsaa at nævne det. Der er dog ingen anden Vej. En Forfatning er hverken nogle flere Skatter eller nogle flere Love, men en bedre Regering, det vil sige en Regering, som Folket har Tillid til, og det er Selvstyre.

Højres anden Mærkesag var Militarismen. Men hvor er Militarismen blevet af? Mon der er noget eneste Menneske, der ikke ser, hvilken uhyre Daarskab Fæstningen var og som ikke vilde anse det for et Held, om han kunde se en Vej til at blive den kvit igen? Og den folkelige Tilslutning, som denne svært bevæbnede Patriotisme skulde skaffe Partiet, hvor har vi den? Det er dog bedrøveligt, at den forfløjne Paastand om, at vi ingen Militarisme har i Landet, virkelig skulde ende med, at Militaristerne døde ud til sidste Mand. Selv vore brave Præstefruer, der forklædte sig som Kanonkvinder og løb Sognet rundt med Krigsadresser, er blevne ganske stille. Véd De, hvor de er henne? Jeg véd det, jeg kan hilse fra dem, de kommer lige fra at underskrive Fredsadressen til Czaren. Da vi fik saa fin en Meningsfælle, forstod de, at vi havde Ret. Men det er det danske Venstres Ære, at vi først af alle Folk bekæmpede Militarismen der, hvor den alene kan bekæmpes, ved at nægte Pengene til Krigsrustninger.

Maatte det nu lykkes os at fordrive Militarismen ogsaa mellem Mand og Mand, i den sociale Kamp mellem Borger og Borger. Jeg tænker naturligvis paa Lock-out'en. Vel har vi hørt om noget saadant som en General-Lock'out, der i Titusindevis sætter Folk fra Arbejdet og Brødet, men aldrig har Nogen tænkt sig, at den kunde komme som denne, som et Uvejr fra klar Himmel, uden Forligsmægling og Proces, og saadan, at alle Mennesker ser paa hverandre og spørger forgæves, hvad der er i Vejen, medens de, der satte den i Gang, først bagefter begynder at samle ind til en Fortegnelse over, hvad der er i Vejen. De, der staar udenfor, har maattet faa det Indtryk, at Lock-out'en ikke er et Middel, men selve det Maal, man vil. Og dette Indtryk bestyrkes ved at se paa de Punkter, Arbejdsgiverne har stillet op, thi at der skulde komme Fred og en bedre Verden ud af saa almindelige og ubestemte og delvis umulige Vilkaar, er ikke til at forstaa. I jævne Ord synes Lock-out'ens Tanke at være denne: Arbejderne er i gode Tider vokset os over Hovedet, de er blevet vanskelige at tumle. Livet er for en Arbejdsgiver fuldt af Plage og Ubefindelighed og da Konjunkturerne ikke er til at bekæmpe dem paa Arbejds løn og Arbejdstid, vælger vi denne mægtige Udelukkelse, der tømmer deres Kasser, splitter, hvad de har samlet og øder deres Velstand, fordi en tom Pung ikke kan staa oprejst og fordi fattige og sultne Folk er medgørlige og nemme at regere.

Men dette er Militarisme. Da Franskmændene kom til Kræfter efter Krigen, var det Bismarcks alvorlige Tanke at falde over dem med ny Krig uden anden Grund end den, at de blev for stærke og slap for hurtigt over Nederlaget og

Milliarderne. Der er i Lock-out'en noget, der er i Familie med denne Militarisme.

Jeg siger det her, fordi en Del af Demokratiet ikke kan undsiges paa Livet, uden at den anden Del maa lægge Ørene tilbage og spørge, hvor dette bærer hen. Og jeg siger det paa Grundlovsdagen, fordi det er min Overbevisning, at denne Lock-out ikke var kommet eller dog ikke var kommet saadan, dersom ikke Retten i vort offentlige Liv i alle disse Aar havde siddet i Spydstagen og i Overklassen fremkaldt en urimelig Overtro paa Magt og Magtmidler og en lige saa urimelig Blindhed for, at der i dette er noget, der slaar tilbage, og at Ord, man siger, og Veje, man vælger i Dag, i Morgen kan vende sig mod dem, der først fandt paa dem.

Allerede i Kristian den 5tes Lov hed det: Ingen maa tage sig selv Ret, men enhver skal tale og dele sig til Rette. Dette er ogsaa Grundlovens inderste Tanke. At Grundloven skal leve, betyder, at vi skal lære og lære hverandre at tale og dele os til Rette. Grundloven leve!

Kilde

Nielsen, Vilhelm, Edvard Brandes og Peter Nansen (1904): V. Hørup i skrift og tale. Udvalgte artikler og taler, Bind I-III. København: Gyldendal.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Grundlovstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/viggo-hoerups-grundlovstale-ved-grundlovsfesten-i-soroe-1899>